

بایدها و نبایدهای رفتاری در شبکه های مجازی

ام کلثوم محمدی^۱

چکیده

فضای مجازی از مهمترین مسائل امروزه و نسلهای آینده ماست. اثرگذاری و اهمیت این موضوع بسیار مهم و حیاتی است. اما شاید آنچه اهمیت این مقوله را از پدیده های مشابه دهه های اخیر بسیار بیشتر کرده است در دسترس بودن و حضور بی مرز و دایمی آن در کنار کاربران در همه شئون زندگی فردی و اجتماعی می باشد، به نحوی که مصرف حجم گسترده اطلاعات آن هم بیشتر بدون حق انتخاب و برقراری ارتباطات در هر لحظه و هر زمان با افراد، گروهها و کانالهای شاخته شده و بدون هویت که به آرامی اندیشه، رفتار، شخصیت و همه جوانب زندگی انسانها را تحت تاثیر قرار داده و سبک زندگی، ارزشها و حتی باورهای جامعه را با تغییرات زیادی روبرو کرده است.

کلید واژه: فضای مجازی، سایبر، اینترنت، شبکه اجتماعی

مقدمه

فضای مجازی با هر تعبیری، قلمروی وسیع و روبه رشدی است. هر روز در آن شاهد نوآوری و ورود نرم افزارهای جدید هستیم که با توجه به نیازهای کاربران طراحی و ساخته می شود، این فضا به محل و محلی برای پاسخگویی به نیازهای ارتباطی و عرصه تولیدات تبدیل شده است.

عموما وقتی که صحبت از فضای سایبری و مجازی می شود، قریب به اتفاق ما متوجه سایت ها و صفحات وب می شویم حال آنکه این فضا بسیار گسترده و وسیع است.

فراگیر شدن رسانه ها در آغاز قرن بیست و یکم و موضوع جدی نقش اینترنت و فضای مجازی در شکل دهی به فرهنگ، هویت و باورها و ارزش های اجتماعی اهمیت پژوهش در این زمینه را افزایش داده است. در جامعه امروز ما گرایش به اینترنت و فضای مجازی و استفاده از آن چنان رایج شده است که بیشتر خانواده ها رایانه شخصی و گوشی هوشمند دارند و اعضای

^۱ طلبه سطح دو-مدرسه امام صادق(ع)-بوئین زهرا

خانواده بخش زیادی از وقت خود را در استفاده از فضای مجازی سپری می کنند. فضای مجازی در میان همه گروههای اجتماعی اعم از زن و مرد ، پیر و جوان بی سواد و با سواد از جذابیت خاصی برخوردار است. گسترش اینترنت و فضای مجازی مانند هر نوآوری دیگری به ایجاد دگرگونی هایی در جنبه های مختلف زندگی انجامیده و استفاده از آن امری اجتناب ناپذیر شده است، به گونه ای که بدون آن زندگی برای کسانی که بدان خو گرفته اند دشوار می شود. بسیاری از نظریه پردازان ارتباطات اینترنت و فضای مجازی را گام مهمی در پیشرفت کشورهای در حال توسعه قلمداد می کنند. از این رو با توجه به کاربردهای فراوان اینترنت که با هدف انتقال اطلاعات قصد دارد باورهای مشخصی را درباره کالاها یا خدمات مرتبط با آن در جامعه رواج دهد. بررسی این پیامها از نظر مضمون، محتوا و فرم ارائه اهمیت ویژه ای دارد. از سوی دیگر چگونگی این پیامها بر ما پوشیده است . در واقع بسیاری از کاربران فضای مجازی نمیدانند که این رسانه چه نوع شیوه زندگی را معرفی می کند و دارای کدامین ارزشهای اجتماعی است؟ آیا می توان از آثار منفی آن در جنبه های فردی و اجتماعی غافل بود و درباره فرهنگ سازی و آموزش های بهره مندی درست از آن چشم پوشید؟

در کتاب حقیقت مجازی(درباره فضای مجازی چه بدانیم و چه بگوییم؟ که توسط محمد حسین سیاح و دیگران به نگارش درآمده است به تفصیل در این خصوص توضیح داده شده است. در این کتاب در فصل اول به فضای مجازی از منظر رهبر معظم انقلاب پرداخته شده است که در این مقاله از صفحه ۳۰ و ۳۳ این کتاب استفاده شده است. در فصل دوم کلیات فضای مجازی و در فصل سوم برخی کلید واژه ها توضیح داده شده است. در فصل چهارم آسیبها و تهدید های فضای مجازی بررسی شده است و در ادامه به راهکارهای روان شناختی در مواجهه با آسیب ها پرداخته و در پایان فرصتهای فضای مجازی را بیان کرده است.

در چنین شرایطی بهترین گزینه برای مواجهه با آن، شناخت دقیق این پدیده با همه ابعاد به خصوص فرصتها و تهدیدات است تا بتوانیم آگاهانه به سراغ آن برویم. این امر نیازمند کسب یک سری مهارت است که اصطلاحاً به آن سواد رسانه ای اطلاق می شود. همچنین لازم است مسئولان امر به جای رها کردن این محیط بسیار مهم و تاثیر گذار در زندگی فردی و اجتماعی افراد جامعه ، نسبت به هدایت و فرصت سازی از آن اندیشه ای جدی و راهبردی داشته باشند.

معنای لغوی فضای مجازی

فضای سایبری (فضای مجازی) «که به غلط فضای مجازی ترجمه شده است، فضایی تئوری و علمی است که ارتباطات کامپیوتری در آن رخ می‌دهد.»^۱ در مورد ترجمه تحت اللفظی کلمه cyber باید گفت ترجمه‌های صورت گرفته از لفظ (Cyber) دقیق نیست و هر چند بعضاً لفظ مجازی به عنوان معادل آن گرفته می‌شود اما چون (Cyber) بیانی از موضوعات واقعی و قابل مشاهده و لیکن غیر قابل لمس است نمی‌تواند بر لفظ مجاز که به موضوعات ذهنی و تصویری اشاره دارد، حمل شود.^۲ آوازه سایبری در دهه ۱۹۸۰ وارد ادبیات علمی - تخیلی شد و شاغلان در زمینه کامپیوتر و علاقه‌مندان به سرعت آن را به کار بردند و در دهه ۱۹۹۰ رایج شد. در این دوره، استفاده از اینترنت، شبکه و مخابرات دیجیتال سریعاً در حال رشد بود و لفظ «فضای سایبری» می‌توانست بسیاری از ایده‌ها و پدیده‌های نوظهور را نمایندگی کند که به صورت مستقیم و غیر مستقیم نمایندگی می‌کند

با این که نباید فضای سایبری (فضای مجازی) را با اینترنت اشتباه گرفت، از این لفظ غالباً در اشاره به اشیا و شخصیت‌هایی که تا حد زیادی در خود شبکه‌های مخابراتی وجود دارد به کار می‌رود تا جایی که برای مثال ممکن است به‌طور استعاری گفته شود یک وبگاه، «در فضای مجازی وجود دارد». بر اساس این تعبیر، اتفاقاتی که در اینترنت رخ می‌دهد در «فضای سایبری» به وقوع می‌پیوندند نه جاهایی که شرکت‌کنندگان یا سرورها به‌طور فیزیکی واقع شده‌اند. میشل فوکو فیلسوف از لفظ هتروتوپیا در توصیف چنان فضاهایی که به‌طور همزمان فیزیکی و ذهنی هستند استفاده کرد. (ویکی پدیا).

اینترنت در ایران

ایران در سال ۱۹۹۳ میلادی (۱۳۷۲ شمسی) به اینترنت متصل شد. از آن زمان تعداد کاربران اینترنت در ایران روند فزاینده‌ای داشته است. بر اساس آخرین آمار اعلام شده وزارت ارتباطات بر اساس محاسبه مرکز مدیریت توسعه ملی اینترنت (متما)، ضریب نفوذ اینترنت در کشور در سه ماه نخست ۱۳۹۳ عدد ۸۲٫۱۲ درصد است که بر مبنای سرویس‌های اینترنتی ارایه شده محاسبه شده است. در این محاسبه تعداد کاربران اینترنت در سه ماه نخست آن سال ۶۱ میلیون و ۹۷۰ هزار و ۹۲۹ نفر و تعداد کل مشترکان اینترنت در کشور بر مبنای جمعیت ۷۵ میلیون و

۱-

http://www.oxforddictionaries.com/us/definition/american_english/cyberspace

۲- «تعریف فضای سایبری». مجله حقوقی معراج. ۲۰۱۸-۲۰۲۰-۰۵. دریافت‌شده در ۲۰۱۹-۰۷-۲۱.

۳- ویکی پدیا

۱۴۹ هزار نفر در ایران، ۴۳ میلیون و ۲۶ هزار و ۹۲۷ نفر اعلام شده است. در گزارش ضریب نفوذ اینترنت در ایران بیشترین اتصالات کاربران ایرانی مربوط به اینترنت تلفن همراه است و پس از آن اینترنت ADSL بیشترین کاربر را به خود اختصاص داده است. طبق اعلام نت ایندکس، سرعت دانلود پهنای باند به صورت متوسط در جهان ۲۳ مگابایت بر ثانیه است که این رقم برای ایران ۵,۶ مگابایت بر ثانیه است. همچنین بر اساس اعلام مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، هزینه اینترنت در ایران دو برابر افغانستان و ۳۵۰۰ برابر ژاپن است.

فضای مجازی چیست؟

نمیتوان فضای مجازی را مترادف با اینترنت دانست، اما اینترنت ابزار ورود به فضای مجازی است، اینترنت سامان های جهانی از شبکه های رایان های به هم پیوسته است که از «مجموعه پروتکل اینترنت» برای ارتباط با یکدیگر استفاده میکنند. به عبارت دیگر اینترنت شبکه هاست که از میلیونها شبکه خصوصی، عمومی دانشگاهی، تجاری و دولتی در اندازه های محلی و کوچک تا جهانی و بسیار بزرگ تشکیل شده است که با آرایه وسیعی از فناوریهای الکترونیکی و نوری به هم متصل شده اند.^۱

پیش از هر چیز باید توجه داشت که فضای مجازی پیوستاری از فضای واقعی است، اگر چه تفاوتهایی هم با فضای فیزیکی دارد. فضای مجازی را می توان فضایی تلقی کرد که واقعیت دارد چون اعمال انسان در این فضا تاثیری واقعی دارد؛ برای مثال در آن پول جابه جا می شود، مالیات پرداخت می شود، فعالیتهای مدیریتی از راه دور انجام می شود، انسانها به همدیگر دلبسته می شوند و رشد علمی و اخلاقی پیدا می کنند و.... بنابراین محیط مجازی که با آن سرو کار داریم کاملاً عینی است و عملکرد و اثری واقعی دارد. به تعبیر دقیق حضرت ایت الله جوادی آملی «چیزی که امروز به عنوان فضای مجازی معروف شده است در اصل حقیقت است چرا که مجاز را می توان کنار زد، اما حقیقت را نمی توان، بنابراین فضای مجازی در اصل خودش حقیقت است، این سیم و تلویزیون حقیقت نیست بلکه آن چیزی که معرفت و شناخت باشد حقیقت است. به بیان دیگر آنچه با اندیشه مرتبط است و پیام را به ذهن منتقل می کند حقیقت است خواه از ابزار حسی یا ماورای حس استفاده شود.^۲

شبکه های اجتماعی، تهدیدی برای حریم خصوصی بنیان خانواده

^۱ - سیاح طاهری و دیگران...، حقیقت مجازی (درباره فضای مجازی چه بدانیم چه بگوییم؟) ص ۳۰.

^۲ - سیاح طاهری و دیگران... همان کتاب، ص ۳۳.

همه ما فارغ از نوع نگرش دینی و اعتقادی و حتی سیاسی و فرهنگی با مفهومی تحت عنوان حریم خصوصی آشنا هستیم زیرا این مفهوم بخش مهم و عمده ای از زندگی فرد را تشکیل می دهد و صد البته همه انسانها بر مبنای وجدان و سرشت آدمی نقض حریم خصوصی را زشت و آنرا محکوم می نمایند آنطور که خالق هستی نیز تعرض به حریم خصوصی انسانها در قالب گناهای نظیر تجسس، پرده دری و سخن چینی و... مستوجب عقوبت دانسته است.

انسان به حکم طبیعت و سرشت باید دارای حریم خصوص برای خود باشد و از آن محافظت نماید، در مقابل افراد بایستی نسبت به صیانت و رعایت حریم خصوصی سایرین اقدام نمایند. نقض حریم خصوصی در فضای مجازی یکی از مهمترین مسائل روز جامعه ماست که از دو منظر قابل بررسی است، یکی از جانب قربانیان نقض حریم خصوصی در فضای مجازی و دیگری از سوی ناقضین حریم خصوصی در فضای مجازی.

امروزه سیستم های رایانه ای و فضای مجازی رایانه، تجاوز و تعدی به حریم خصوص اشخاص حقیقی و حقوقی را که از بنیادی ترین و اساسی ترین حقوق بشری تلقی می شود و با شخصیت وی ارتباط تنگاتنگ دارد، بیش از پیش سهل الوصول کرده است؛ به گونه ای که مجرمان در اقاصا نقاط جهان فارغ از مرزهای جغرافیایی، حق انسان به تنها بودن و با خود بودن، و به دور از چشم و نگاه کنترل کننده دیگران و رها از تفتیش و تجسس دیگران زیستن را مورد تعرض قرار می دهند. اگر پیش از ظهور فناوری رایانه ای توانایی ورود به حریم خصوصی اشخاص و سرقت اطلاعات محدود بود، با ظهور آن امکان طرح ریزی و هتک خصوصی و سرقت اطلاعات سری و خصوصی اشخاص فراهم گشت که پیش از آن تصورش هم نمی رفت.

یکی از مسائل بسیار مهم که در سیاست گذاری رسانه ای و اجتماعی دنیا به آن پرداخته می شود مسئله سواد رسانه ای است. سواد رسانه ای به زبان ساده عبارت است از مجموعه مهارتهایی که شهروندان برای مواجهه با رسانه جدید لازم است بیاموزند. امروزه در سراسر دنیا با بهره گیری از حمایت های مستقیم و غیر مستقیم نهادهای دولتی، آموزشهای لازم از طریق رسانه ها و برقرار دوره های آموزشی به شهروندان ارائه می شود. این آموزشها موجب می گردد شهروندان روش های بهره گیری صحیح از رسانه جدید را فرا گرفته و آسیب ها و خطرات احتمالی آن را نیز بیاموزند. با پیشرفت رسانه های جدید ارتباطی از قبیل اینترنت و شبکه های مجازی، مفاهیم مرتبط، همچون سواد دیجیتالی و سواد اینترنتی نیز اهمیت پیدا کرد، به گونه ای که شرط لازم برای ورود به عرصه شبکه های اجتماعی و اینترنت، آگاهی از این سواد محسوب می گردد. در

پاسخگویی به پرسشها و شبهات دینی کاری مفید و پر بازده تر خواهد بود؛ چرا که در این فضا حجم زیادی از تفکرات و سوالات با پیش زمینه هایی که یا به دنبال پاسخ هستند و یا قصد ضربه زدن به دین را دارند مطرح می شود؛ لذا اگر گروه و جمعی از عالمان و آگاهان به امر دین و آشنا با علوم قرآنی و تفسیر پاسخگو باشند، پاسخی قاطع تر و کاملتر و به دور از نقص خواهند داشت.

از جمله مهمترین وظایف یک مبلغ دینی این است که منتظر نماند تا از او بپرسند، بلکه خود این وظیفه را بداند که از علم و دانش قرآنی که دارد به دیگران نیز بیاموزد و آنان را از ناآگاهی درآورد. بنابراین نقش مبلغ و مبلغان دینی در جامعه امروز و با حجم سئوالات و شبهاتی که مطرح شده و به سرعت در فضای مجازی و صفحات اینترنتی منتشر می شود خطیرتر و مهمتر از پیش تلقی می گردد؛ لذا وظیفه هر یک از مسلمانان این است که دانش دینی و علوم قرآنی خویش را تا حدی که بتواند از حقایق و اعتقادات اسلامی دفاع کند، ارتقاء بخشد. همچنین کارشناسان و عالمان دین نیز باید با اشراف به مسئله فضای مجازی و آشنایی با روند و کارکرد این فضا و ایجاد رابطه مناسب با کاربران آن به ویژه قشر جوان پاسخگوی این گونه سوالات و شبهات باشند. امروزه وظایف حوزه های علمیه با گذشته تفاوت های زیادی کرده است. حوزه علمیه فقط برای اقامه جماعت نیست. منبر رفتن به صورت سنتی هم اگر محتوای عالی و پر مغزی نداشته باشد، کافی نیست. امروز حوزه های علمیه وظیفه هدایت قشرهای گوناگون را در سطوح مختلف بر عهده دارند؛ البته من اعتقاد دارم که تبلیغ سنتی ما که مسجد و منبر و سخنرانی روبه روست بدیل ندارد، این را باید حفظ کنیم. اینکه شما بنشینید یا یک نفر روبه رو صحبت کنید، نگاه شما به او بیفتد، نگاه او به شما بیفتد و نفس گرم شما به او برسد، این چیز یلی خوبی است؛ این را باید حفظ کنیم، لیکن این کافی نیست. امروز وسایل تبلیغ نوشتاری و گفتاری به قدری متنوع و زیاد است که اگر روحانیت دین از این قافله عقب بماند قطعاً یک خسارت بزرگ تاریخی برای او پیش خواهد آمد.^۱

وظیفه ما چیست؟ اولین وظیفه ما این است که این نقش روحانیت اصیل را جدی بگیریم. من بارها گفته ام که با همه این وسایل ارتباط جمعی ای که وجود دارد، البته روحانیت باید از همه این وسایل ارتباط جمعی استفاده کند، از اینترنت و فناوری های جدید ارتباطاتی باید همه روحانیت برای دین استفاده کند؛ همچنانی که از رادیو و تلویزیون و بقیه چیزها استفاده می

^۱ - بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با استادان دانشگاههای استان خراسان، در دانشگاه فردوسی مشهد)
(۱۳۸۶/۲/۲۵).

کنند... در عین حال ، مسجد، جلسه مذهبی، نشستن روبه روی مردم ، دهان به دهان با مردم حرف زدن، یک نقش بی بدیل دارد و هیچ چیز جای این را نمی گیرد و این هم مال شماست.^۱

(۲) گسترش جهان پیرامونی انسانها

امروزه هر فردی می تواند علاوه بر انسان های پیرامونی خود که در یک محیط روستایی، شهری ویا حتی یک کشور زندگی می کنند، می تواند با افراد بی شماری از هر جای جهان به راحتی ارتباط برقرار کند و لذا فضای مجازی توانسته است محدودیت های ارتباطی در جغرافیا را کمرنگ سازد و انسانها می توانند به صورت آنلاین با تمام کسانی که از ابزارهای فضای مجازی استفاده می کنند، مرتبط شوند. به عبارت ساده تر نقش جغرافیای سیاسی در حال کمرنگ شدن است.

(۳) سرعت در انتقال و دسترسی به اطلاعات و دانش

دسترسی به اخبار و اطلاعات و آخرین یافته های حوزه علم بسیار سریع شده است و انسانها در هر لحظه می توانند به حجم وسیعی از اخبار، اطلاعات و یافته های علمی در مورد نیازهای خود در ابعاد مختلف بدون کوچکترین جابجایی دسترسی پیدا کنند. حتی این امکان برای کاربران در نگام سفر یا کوهنوردی و در هر حال دیگری امکان پذیر شده است. و محدودیت در تعداد کاربران وجود ندارد.

(۴) ارتباط دو سویه و چند سویه

در واقع فضای مجازی همه توانمندی های ابزارهای رسانه ای همانند رادیو، تلویزیون، سینما و... را یک جا با خود دارد و علاوه بر آن کاربران فضای مجازی فقط شنونده و بیننده و خواننده نیستند، بلکه نظرات و علایق خود را هم با آزادی تمام به مخاطبان خود منتقل می کنند. در محیط مجازی فرد به تنهایی صاحب یک رسانه مستقل است که می تواند به صورت همزمان نظرات مخاطبان خود را نیز دریافت کند.

(۵) کاهش هزینه های اقتصادی زندگی

این قسمت از امکانات فضای مجازی برای همه انسانها به صورت ملموس معنا پیدا می کند. هزینه مکالمات اینترنتی از نظر قیمت قابل مقایسه با مکالمات مخابراتی نیست و از طرف دیگر بسیاری از

^۱ - بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با روحانیون (۱۳۸۵/۸/۱۷).

مسافرتهاى پر هزینه با وجود ابزارهاى فضاى مجازى از بین رفته است. هزینه هاى پستى انسانها کاهش یافته است و ثبت سفارش خرید یک کالا و یا گرفتن بلیط قطار ، هواپیما و... نیازى به سفرهاى درون شهرى و هزینه ندارد. بنابر این چنانچه زیر ساخت هاى دولت الکترونیک در کشور به خوبى فراهم شود و فرهنگ کار از راه دور به یک عادت تبدیل شود، بسپاری از مراجعات غیر ضرورى به ادارات و سازمان ها کاهش یافته و هزینه سفرهاى درون شهرى و برون شهرى کاهش خواهد یافت و درمقابل فرصت برای کارهاى دیگر بیشتر فراهم خواهد شد. و این روند در امور بانكى در کشور به وضوح قابل مشاهده مى باشد..

نکاتی برای کار در فضاى مجازى

بسیارى از ما بخشی از وقت مان را در فضاى مجازى سپرى مى کنیم و از این فضا برای پر کردن اوقات فراغت ، سرگرمى، چت کردن استفاده مى کنیم. برای همین چند توصیه برای کار در این فضاى مجازى پیشنهاد مى گردد.

۱- هر عکس، فیلم و خبرى را برای عزیزان مان ارسال نکنیم، مخصوصا تصاویری که حاوی صحنه هاى تلخ، وحشتناک و دلهره آور مى باشد. دلیلى ندارد تصاویری که حال ما رو بد مى کند را برای کسی بفرستیم که برایمان اهمیت دارد و حال او را هم بد کنیم.

۲- به منبع ارسال پیام دقت کنیم و از خودمان بپرسیم چرا و به چه هدفی این محتوا تولید شده است؟ حقیقت دارد یا یک شایعه و دروغ است؟ وقتی یک خبر دروغ را باز نشر مى کنیم ما هم بخشی از چرخه دروغ مى شویم. اگر به راستی از دروغ بدمان مى آید آن را باز نشر نکنیم.

۳- وقتی مى خواهیم خبرى را برای کسی ارسال کنیم چند ثانیه فکر کنیم و از خودمان بپرسیم که این خبر به طرف مقابل دانش اضافه مى کند، لبخند مى بخشد؟ آرامش مى دهد؟ اگر یکی از این سه حالت بود ، ارسال کنیم.

۴- اگر با نقد و نگاه کسی مخالف هستیم ما رسالتی برای ادب کردن او نداریم، حرف مان را محترمانه بزنیم و فاصله بگیریم. حفظ فاصله همیشه باعث حفظ احترام متقابل مى شود.

۵- اسکرین شات نگیریم و چت هاى دو نفره را برای دیگران ارسال نکنیم. دنیای خصوصی دو نفره را جار نزنیم. یادمان باشد که ما بخشی از آن ماجرا بوده ایم. اگر کسی قصد آزار دارد از طریق قانونی پیگیری کنیم.

۶- هر مطلب، عکس یا کامنتی که منتشر می کنیم، به کارت ویزیت ما تبدیل می شود، مشخص نیست بعد از دست به دست شدن چه کسانی آن را می بینند اما خیلی ها بر اساس همان شخصیت ما را قضاوت می کنند.

۷- هیچکس به غیر از ما در فضای مجازی مسئول حریم شخصی مان نیست. وقتی عکسی منتشر می کنیم امکان باز پس گرفتن آن میسر نیست، مراقب باشیم چه چیزی را منتشر می کنیم و چقدر به دیگران اجازه می دهیم به حریم شخصی مان وارد شوند.

۸- «اعتماد کردم و فریب خوردم» این جمله ، حرف مشترک تمام کسانی است که در فضای مجازی مورد سواستفاده مالی یا جسمی قرار گرفته اند. این حرف تلخ است اما واقعیت دارد: اینجا اصل بر بی اعتمادی است. اول شک کنیم بعد اعتماد، تا کمتر پشیمان شویم.^۱

نتیجه گیری

استفاده از فضاهای مجازی در دنیای امروز رو به افزایش است و این امر سبب نزدیکی هرچه بیشتر ارتباطات و تعاملات می شود. استفاده نابهنجار و نادرست از فضای مجازی سبب بروز یک سری چالشها و آسیب ها از جمله: تهدیدی برای حریم خصوصی بنیان خانواده، اعتیاد به اینترنت ، افزایش طلاق، اختلالات روانی و.... می گردد و در صورت استفاده اصولی از شبکه های اجتماعی در فضای مجازی، مبادلات سالم و تاثیرگذار در این فضا می تواند به عاملی موثر، بی بدیل و پرشتاب در فرایند رشد جامعه تبدیل شود. فضای مجازی دارای فرصتها و تهدیداتی می باشدو بعضا این فضا متاثر از تمایلات ماجراجویانه افراد است که منجر به تولید هیجان در جامعه می شود ولی فرصت های آن بیش از تهدیدها و چالش های آن است. از جمله فرصت های فضای مجازی میتوان به : ۱- فرصتی برای نشر دین ۲- گسترش جهان پیرامونی انسانها ۳- سرعت در انتقال و دسترسی به اطلاعات و دانش ۴- ارتباط دو سویه و چند سویه ۵- کاهش هزینه های اقتصادی زندگی ۶- کمک به حفظ محیط زیست ۷- کمک به کاهش ترافیک در شهرهای بزرگ، اشاره کرد.

^۱ - پایگاه تحلیلی خبری عصر ایران.

منابع

*قرآن کریم

۱- احمدی، زهرا، آسیب شناسی ارتباطات اینترنتی، پگاه حوزه، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، جلد ۲۹۲

۲- سیاح طاهری و دیگران...، محمد حسین، حقیقت مجازی (درباره فضای مجازی چه بدانیم چه بگوییم؟)، مرکز ملی فضای مجازی، (بی تا)

۳- صادقی، زهرا، شخصیت و هویت در فضای مجازی، دو هفته نامه پگاه حوزه، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، جلد ۲۸۶

۴- حلاج، محمد مهدی، نشریه معرفت، موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره)، سال بیست و سوم، جلد ۲

۵- محکم کار، ایمان نشریه معرفت، شماره ۲۰۱، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۷۰

۶- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار علما و روحانیون استان همدان (۱۳۸۳/۴/۱۵).

۷- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با استادان دانشگاههای استان خراسان، در دانشگاه فردوسی مشهد (۱۳۸۶/۲/۲۵).

۸- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با روحانیون (۱۳۸۵/۸/۱۷).

۹- «تعریف فضای سایبری». مجله حقوقی معراج. ۱۸-۲۰-۲-۰۵. دریافت شده در ۱۹-۲۰-۷-۰۷-۲۰۱.

http://www.oxforddictionaries.com/us/definition/american_english/cyberspace

www.asriran.com

ویکی پدیا.